

Hoofdstuk 4

**Opstellen van verwachtingen en
activeren van voorkennis**

()

()

()

()

Les 1

Wat zal er in de tekst staan?

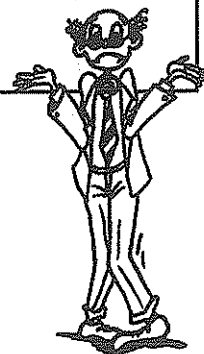

In de vorige hoofdstukken hebben we geleerd om onszelf vragen te stellen voor het lezen van de tekst.

Weet jij nog welke vragen je jezelf moet stellen?

1.?
2.? en
.....?

*soort tekst
waarom en hoe*

*Deze vragen stel je jezelf om je voor te bereiden op het lezen.
Je weet dan hoe je die tekst moet gaan lezen en op welke manier.*

Er zijn nog een paar vragen, die je jezelf kunt stellen om een tekst beter te begrijpen. Kijk maar eens naar de meester, hij zit vandaag in de bieb:

Hij wil een boek uitzoeken om voor te lezen aan de klas.
Hij ziet zoveel mooie boeken staan.
Hij wil graag een spannend verhaal vertellen, dat zich in de bergen afspeelt.
Het moet geen leer- of weettekst zijn, want dat is niet zo leuk om voor te lezen.
Dit staat op de achterkanten van de boeken:
Je hoeft de teksten niet helemaal te lezen.

Schuilhut in de bergen

Boris is 10 jaar als de tweede wereldoorlog uitbreekt. Hij woont met zijn ouders in een dorpje in Polen. Boris en zijn ouders zijn Joods. En Joodse mensen worden door de Duitsers opgepakt en gedood. Op een dag, juist als Boris uit school komt, ziet hij dat zijn ouders door de Duitsers opgepakt worden. Hij begrijpt heel goed dat het te gevaarlijk is om naar zijn ouders toe te gaan. Daarom houdt hij zich schuil tot de vrachtwagen met zijn ouders vertrokken is. Maar wat dan? Boris weet niet wat hij moet doen. Totdat hij een meisje uit de straat ziet. Ook zij is Joods en haar ouders zijn met dezelfde vrachtwagen mee gegaan. Boris vertelt het meisje wat hij gezien heeft. Samen vluchten ze de bergen in waar ze een oude hut vinden om in te wonen. Ze beleven spannende en moeilijke momenten om uit handen van de Duitsers te blijven en in weer en wind te overleven.

Schuilhutten in de Poolse bergen

In Polen zijn prachtige bergen. Op deze bergen kun je hele mooie lange wandeltochten maken. Ook kun je tochten van meerdere dagen doen. Dit is te danken aan de vele schuilhutten die in deze bergen gebouwd zijn. Deze hutten hebben meestal bedden met dekens klaar staan. Bovendien is er een eenvoudig keukentje en een openhaard. Zo kun je als wandelaar daar lekker uitrusten tijdens je tochten. In dit boekje vindt je informatie over de routes door de Poolse bergen. Ook kun je in dit boekje de plaatsen opzoeken waar de hutten zich bevinden.

De meester bedenkt van tevoren wat er in de boeken zal staan.
 Dit noemen we voorspellen.
 Zo weet hij welk boek hij kan voorlezen,
 en welk boek niet zo leuk is om voor te lezen.
 Help jij de meester met voorspellen?
 Wat denk je dat er in de boeken staat?
 Je hoeft de twee teksten niet helemaal te lezen.
 Je kunt al voorspellen door te kijken naar de titel, en de eerste paar regels.

3. Schuilhut in de bergen:

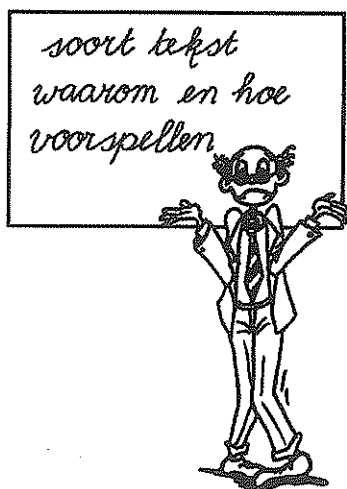
.....

4. Schuilhutten in de Poolse bergen:

.....

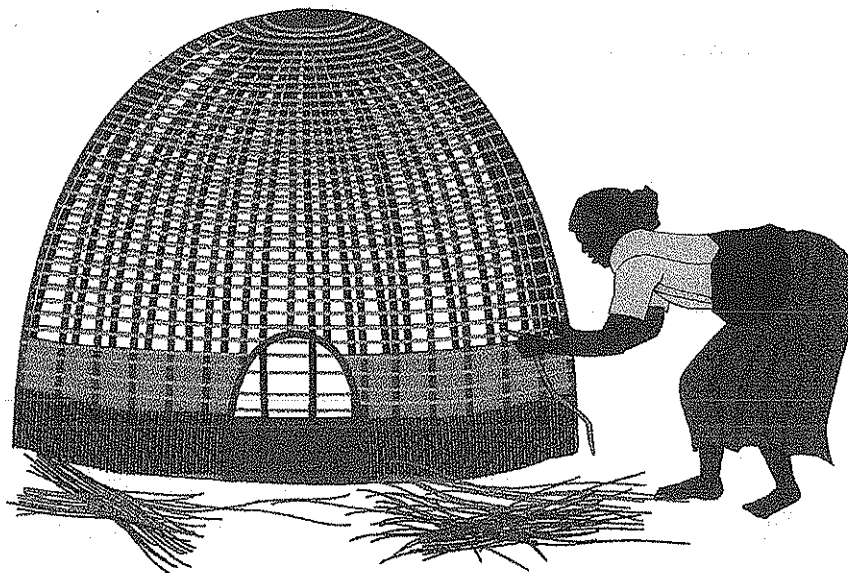
Als je probeert om de tekst te voorspellen voordat je gaat lezen, is het makkelijker om de tekst te begrijpen. Dit is dus ook een vraag, die je jezelf moet stellen, voordat je begint met lezen:

- Wat zal er in de tekst staan?

Als je naar de titel kijkt kun je vaak al goed zien wat er in de tekst zal staan.
 Ook kunnen de eerste paar regels of het plaatje je helpen met voorspellen.
 We gaan hier nog wat mee oefenen.
 Hierna volgen drie titels met een plaatje.
 De tekst is weggelaten.
 Wat zal er in de tekst staan, denk je?

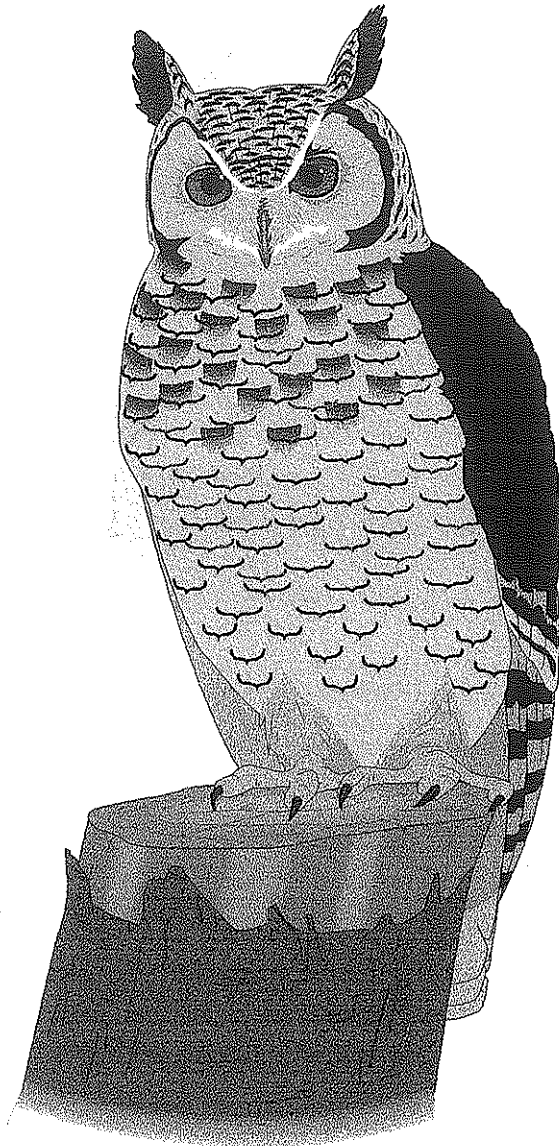
Mallika krijgt een nieuw huis.

5.

.....

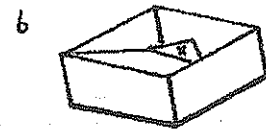
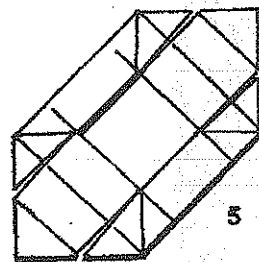
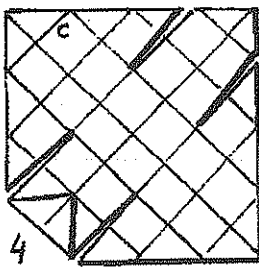
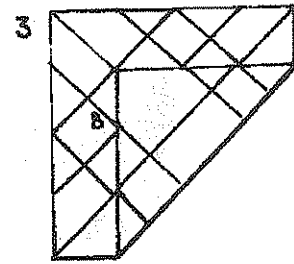
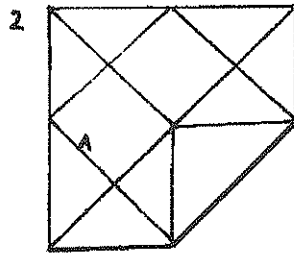
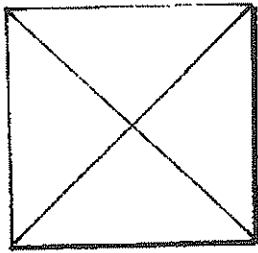
Alles over uilen.

6.

.....

Een doosje vouwen.

7.

.....

.....

Les 2

Voorspellen.

We hebben geleerd, dat je een tekst kunt voorspellen met de titel en het plaatje.
In de vorige hoofdstukken hebben we ook andere vragen geleerd,
die je jezelf moet stellen voordat je begint met lezen.
Die vragen helpen ook bij het voorspellen van de tekst:

Kijk maar eens naar de volgende tekst en beantwoord de vragen.
Als je een antwoord op de vragen hebt gegeven mag je de tekst gaan lezen.

1. Wat is dit voor soort tekst?

.....

2. Waarom ga ik deze tekst lezen?

.....

Hoe ga ik deze tekst lezen?

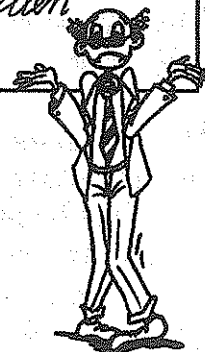
.....

3. Wat zal er in de tekst staan?

.....

.....

*soort tekst
waarom en hoe
voorspellen*

Holbewoners.

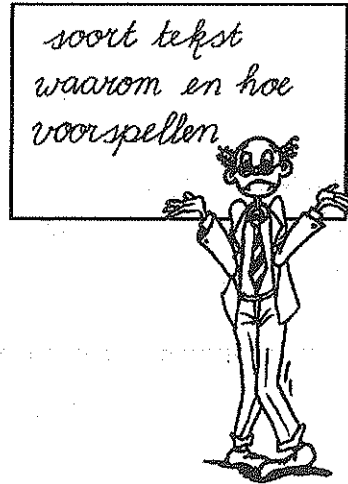
Heel lang geleden woonden mensen niet in huizen. Veel mensen woonden toen in een grot in de bergwand. Van de levenswijze van de mensen die in grotten woonden is veel bekend. Deze holbewoners maakten op de muren van hun holen tekeningen. Op die tekeningen kun je zien hoe ze jaagden en visten om aan eten te komen. Veel holbewoners aten ook bessen, vruchten en wortels. Ze wisten goed welke wortels, vruchten en bessen eetbaar waren en niet giftig. De holbewoners hadden geen kleren aan zoals wij. Ze maakten van dierenhuiden lappen die ze omdeden. De vrouwen hadden van scherp materiaal een soort naald gemaakt. Met naald en zelf gemaakte draden naaiden ze van de dierenvellen kleding. Deze holbewoners leefden duizenden jaren geleden.

Bij de volgende tekst staan weer dezelfde vragen.

Je moet ze wel beantwoorden, maar je hoeft de antwoorden **niet** op te schrijven.

Na het beantwoorden van de vragen mag je de tekst lezen.

4. Wat is dit voor soort tekst?
5. Waarom ga ik deze tekst lezen?
Hoe ga ik deze tekst lezen?
6. Wat zal er in de tekst staan?

Truffels.

Dit heb je nodig:

- 4 repen melkchocolade
- 1 lepel melk
- 4 lepels boter
- 4 lepels poedersuiker
- 1 lepel cacao

Doe de melk in een steelpan en doe er de chocolade in stukjes bij.

Zet de pan op laag vuur.

Roer met een houten lepel tot alles langzaam gesmolten is.

Roer er dan van het vuur af de boter en drie lepels poedersuiker door.

Roer af en toe en laat het mengsel langzaam koud en stijf worden.

Wrijf de cacao met één eetlepel poedersuiker door een zeef en leg het op een bordje.

Was dan je handen en rol van de stijve chocolademassa kleine balletjes.

Leg de balletjes op het bordje en zet alles even weg in de koelkast.

Rol de balletjes tot slot nog door de cacao en schik ze op een schaalte.

(A. Engel, 2000b)

Les 3

Wat weet ik er al van?

De meester is dol op de natuur. Hij wandelt graag door de duinen. Ook neemt hij de klas vaak mee naar het bos. Hij weet dan ook altijd heel veel te vertellen over de bomen en de dieren in het bos. Dat komt omdat de meester heel veel leest over de natuur.

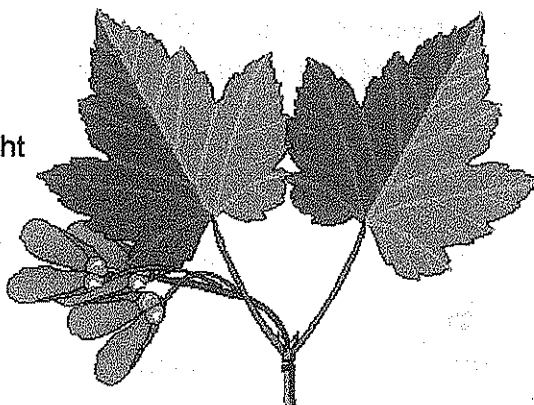
De meester heeft de volgende tekst gevonden:

Bladeren

Bijna alle planten hebben bladeren. Bladeren zijn er in verschillende vormen en in verschillende kleuren. Maar de meeste bladeren zijn groen. Zonder bladeren zou een plant erg kaal zijn. Maar een plant heeft zijn bladeren niet voor de sier. Hij heeft ze hard nodig.

De bladeren van een plant zijn bijna altijd naar het licht gekeerd. Een plant leeft namelijk van licht, water en lucht:

Een plant haalt water uit de grond en brengt dat naar de bladeren. De bladeren vangen het zonlicht op. Uit het zonlicht halen ze kracht. Verder kan een blad ademen. Via hele kleine gaatjes in het blad komt koolstof uit de lucht in het blad. In het blad wordt van het water en de koolstof en de kracht uit het zonlicht voedsel gemaakt. Dat voedsel lijkt op suiker. Zo heeft een plant zijn bladeren dus nodig om te eten.

1. Wat is dit voor soort tekst?

.....

2. Waarom gaat de meester deze tekst lezen?

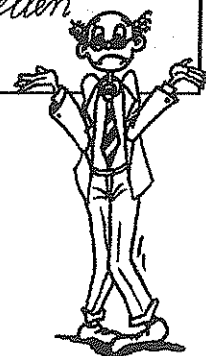
.....

Hoe gaat hij deze tekst lezen?

.....

3. De meester verwacht dat er veel nieuwe dingen over bladeren in de tekst zullen staan.

*soort tekst
waarom en hoe
voorspellen*

De meester weet al heel veel over de bladeren aan de bomen.
Hij weet dat de meeste bladeren groen zijn.
Ook weet hij dat de bladeren in de herfst bijna allemaal verkleuren en afvallen.

4. Weet jij nog meer dingen over de bladeren van bomen?

.....

.....

.....

Nu kan de meester de tekst gaan lezen.
Alles wat hij nog niet wist over bladeren kan hij nu leren.

*Zo zie je dat het handig is om van te voren te bedenken,
wat je al weet over een tekst.
Dit is dus ook een vraag die je jezelf voor het lezen kan stellen:*

- Wat weet ik er al van?

Om antwoord te geven op die vraag, moet je jezelf vragen stellen over de titel en de plaatjes.

Als een titel van een tekst is:

Leeuwen in Afrika.

Dan kun je jezelf vragen:

- Wat is een leeuw?
- Hoe ziet een leeuw eruit?
- Wat eten leeuwen

Als je jezelf antwoord geeft op deze vragen,
bedenk je een heleboel dingen die je weet over leeuwen.

Als een titel van een tekst is:

De zon is eigenlijk een ster.

5. Wat kun je jezelf dan vragen? Probeer ook een antwoord erbij te schrijven.

.....

.....

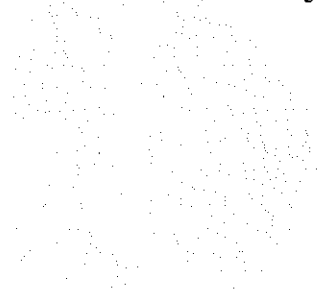
.....

Je vraagt dus eigenlijk:

Wat weet ik er al van?

Bekijk nu de teksten op de volgende pagina.

Voor het lezen van de teksten moet je jezelf altijd alle vragen stellen.

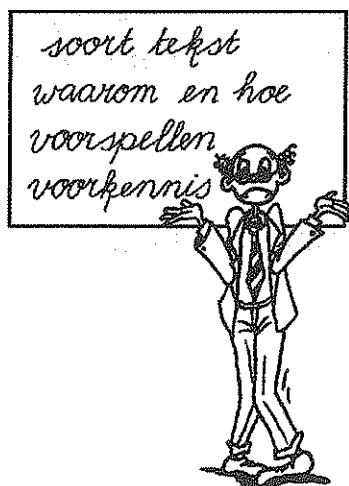
6. Wat is dit voor soort tekst?

7. Waarom ga ik deze tekst lezen?

Hoe ga ik deze tekst lezen?

8. Wat zal er in de tekst staan?

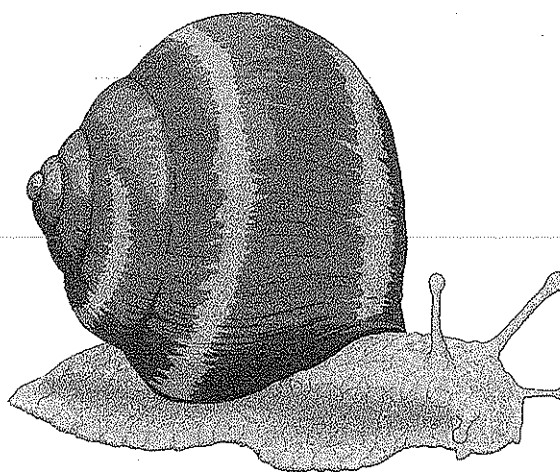
9. Wat weet ik er al van?

Slakken

Slakken zijn bijzondere dieren. Het lijkt alsof ze op hun buik glijden, net als een slang. Maar dat is niet zo. Een slak heeft gewoon pootjes. Niet zoals andere dieren, maar de slijmerige onderkant van de slak is eigenlijk één grote voet.

Dat is niet het enige bijzondere van de slak. Slakken houden namelijk een winterslaap als ze in wat koudere gebieden wonen, zoals Nederland. Maar wonen ze in de woestijn, dan houden ze een zomerslaap. Slakken kunnen namelijk slecht tegen droogte. Als het in de woestijn erg warm wordt, zouden ze uit kunnen drogen. Daarom maken ze hun huisje dicht met een beetje slijm. Dat slijm wordt hard en de slak kan lekker slapen. Net zo lang tot de droogte over is.

10. Wat is dit voor soort tekst?

.....

11. Waarom ga ik deze tekst lezen?

.....

Hoe ga ik deze tekst lezen?

.....

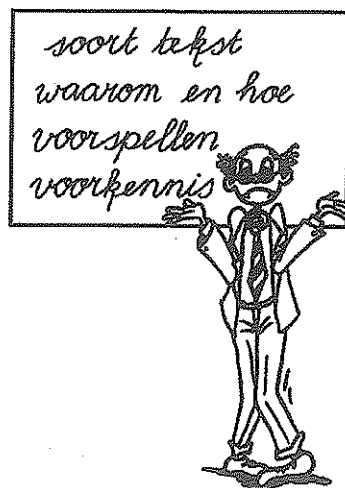
12. Wat zal er in de tekst staan?

.....

13. Wat weet ik er al van?

.....

.....

Ga nooit roken!

Ik vind het erg dom om te roken. Daar heb ik verschillende redenen voor. Als eerste is het bewezen dat het heel slecht voor je is. Je longen worden helemaal zwart, je krijgt er een slechte conditie van, je darmen gaan veel sneller werken, je krijgt veel sneller de griep en je hebt veel meer kans op allerlei akelige ziekten.

Daar naast is het gewoon géén gezicht als iemand met een sigaret, of erger een peuk in zijn mond loopt.

Nog een hele belangrijke reden vind ik, dat je anderen mee laat roken. Het is nog slechter om mee te roken dan zelf te roken. Je vergiftigt dus gewoon de mensen om je heen als je rookt!

Daarom zeg ik: "Ga nooit roken!"

Marianne

Les 4

Nog eens oefenen.

We hebben nu alle vragen, die je jezelf voor het lezen moet stellen, gehad.
Weet je ze nog allemaal? Zoek ze anders nog maar eens op.
Ze staan ook op de vragen-kaart.

Hierna staan een paar teksten.

Voor die teksten staat het plaatje van de meester.

De vragen die bij het plaatje horen staan nu niet meer opgeschreven.

Maar je moet ze jezelf wel stellen.

Je hoeft alleen de antwoorden op te schrijven.

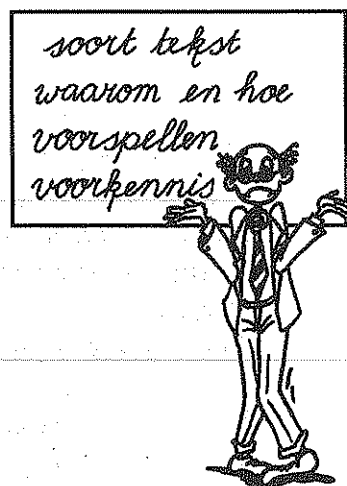
Daarna mag je de teksten lezen.

1.....

2.....

3.....

4.....

Zelf een puzzel maken

Dit heb je nodig:

Vel papier

Stuk triplex, zo groot als het papier

Tekenmaterialen

Blanke lak

Figuurzaag

Lijm

Kwast

Schuurpapier

Zo werkt het:

1. Maak een mooie tekening op het vel papier. (Vind je dat te moeilijk of gewoon niet leuk, kies dan een mooie plaat uit een tijdschrift of een poster of een plaat van bijvoorbeeld een kalender. Het stuk triplex en de plaat moeten natuurlijk wel even groot zijn.)

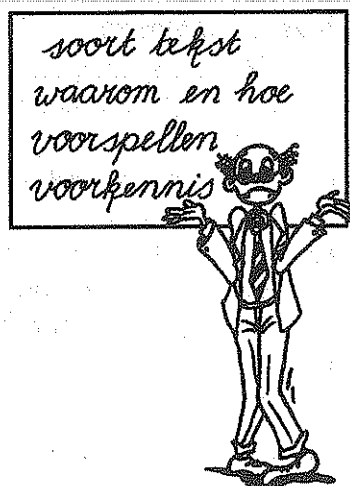
2. Smeer het stuk triplex goed in met lijm. Niet te dik, maar zorg er wel voor dat op de hele plaat lijm zit.
3. Plak de tekening (of plaat) op het stuk triplex.
4. Teken lijnen op de tekening. Dit zijn de puzzelstukjes. Je kunt voor rechte lijnen kiezen, maar je kunt ook echte puzzelstukjes tekenen.
5. Neem de lak en de kwast en lak de tekening.
6. Laat de lak drogen.
7. Zaag over de lijnen de puzzelstukjes uit.
8. Schuur de randen van de puzzelstukjes.
9. Als je het mooi vindt, kun je de zijkanten en achterkant van de puzzelstukjes ook lakken.
10. Nu kun je je eigen puzzel leggen!

5.....

6.....

7.....

8.....

Verkleeden

Het is woensdagmiddag en het regent. Lindy zit sip voor het raam. Ze wilde vanmiddag een hut gaan bouwen in het bos. Samen met Jeroen. Maar mama vindt het te slecht weer. "Wie moet jouw vuile kleren wassen?" had ze gezegd. Lindy had haar schouders opgehaald. "Weet ik veel..." had ze gemompeld. Ze weet het wel. Mama natuurlijk. Maar daar zijn moeders toch voor? Ze snapt niet wat het probleem is.

Plotseling wordt er op de tuindeur geklopt. Lindy springt overeind. Daar is Jeroen! Ze is helemaal vergeten om hem te bellen en te zeggen dat ze niet mag! Snel rent ze naar de deur en doet hem open. "Hoi!" zegt Lindy. "Ik mag niet van mijn moeder." "Ik ook niet" zegt Jeroen. "M'n moeder had geen zin in al die vuile kleren." "Die van mij ook niet" zegt Lindy weer. Daar moeten ze allebei om lachen. "Alle moeders zijn hetzelfde" zucht Jeroen. "Maar ik ben toch gekomen. Wie weet kunnen we wat anders gaan doen." Ze denken even na. Dan beginnen Lindy's ogen een beetje te glimmen en ze lacht al bij de gedachte. "Wat heb je bedacht?" vraagt Jeroen nieuwsgierig. "We gaan verkleeden! Op zolder. Dan maken we niks vies. Mijn moeder heeft een heleboel oude kleren!" Jeroen begint te lachen. "Oké, dat doen we."

Zo wordt de regen-woensdag toch nog gezellig. Ze verkleeden zich wel vijftien keer. En elke keer laten ze Lindy's moeder zien hoe mooi het is. Moeder komt hen nog een kopje thee en koekjes brengen. Maar als ze op zolder komt ziet ze de enorme bende. "Hmmm..." mompelt ze terwijl ze de thee neerzet. "Jullie hebben nog een hoop te doen vanmiddag. Want voor Jeroen naar huis gaat wil ik wel dat al die kleren netjes opgeruimd zijn. Dus thee drinken en dan... aan de slag."

Jeroen en Lindy kijken elkaar aan. "Mooie plannetjes heb jij. Nou moeten we het zelf opruimen." zucht Jeroen. "Tja... ik heb nooit gezegd dat mijn moeder het zou opruimen. Maar we konden het proberen. Toch? En we hebben tenminste een leuke middag gehad." Lindy lacht. "Als dit opgeruimd is gaan we zaterdag een hut bouwen. Goed?"

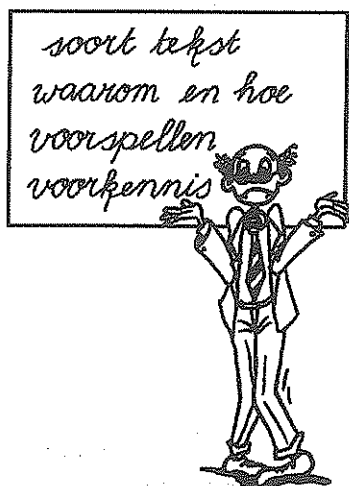
Hierna staan nog een paar teksten. Voor en na de teksten staan een paar vragen. Beantwoord eerst de vragen voor de tekst. Die antwoorden hoef je nu niet op te schrijven. Daarna mag je de tekst gaan lezen. Als laatste moet je de vragen na de tekst beantwoorden. Hiervan moet je de antwoorden wel opschrijven.

Wat is dit voor een soort tekst?

Waarom ga ik deze tekst lezen? en
Hoe ga ik deze tekst lezen?

Wat zal er in de tekst staan?

Wat weet ik er al van?

Winterslaap

Veel warmbloedige dieren houden een winterslaap. Een voorbeeld van een dier dat een winterslaap houdt, is de slaapmuis. In de herfst eet hij extra veel. Dan wordt hij lekker dik en heeft genoeg vet aan zijn lijf om tijdens de winterslaap van te leven. Daarna gaat hij slapen in zijn nestje. Dat nestje maakt hij van dorre bladeren tussen de wortels van een boom.

Als de slaapmuis slaapt, rolt hij zich op tot een bal. Maar winterslaap is geen gewone slaap. Er gebeurt nog veel meer waardoor de slaapmuis maar heel weinig warmte (en dus voedsel) nodig heeft. De hartslag van het diertje daalt tot 1 slag in de twee minuten. Ook de ademhaling wordt heel langzaam. Zijn lichaamstemperatuur daalt, soms tot nul graden.

Je zult wel begrijpen dat de slaapmuis erg mager is als hij in de lente weer wakker wordt. Maar gelukkig heeft hij dan nog bijna een jaar om weer dik genoeg te worden voor de volgende winterslaap!

9. Wat is de titel van deze tekst?

10. Uit hoeveel alinea's bestaat deze tekst?

11. Bij welke alinea past de volgende zin:

"Als de slaapmuis in de lente wakker wordt, is hij helemaal mager."

Deze zin past het beste bij alinea

Wat is dit voor een soort tekst?

Waarom ga ik deze tekst lezen? en
Hoe ga ik deze tekst lezen?

Wat zal er in de tekst staan?

Wat weet ik er al van?

De reis van een waterdruppel

Het water in de zee bestaat uit allemaal druppels. Druppie is er één van. Op een dag zwemt Druppie dicht bij het wateroppervlak. Het is heerlijk weer, de zon schijnt. Druppie word helemaal warm van binnen. De zon begint echt warm te worden en een heleboel vriendjes van Druppie vliegen de lucht in. Ze zijn doorzichtig geworden. Ook Druppie wordt doorzichtig en vliegt door de warmte van de zon de lucht in.

Na een tijdje zweven in de lucht komen Druppie en zijn vriendjes in wat koudere lucht. Druppie wordt weer een beetje zichtbaar. Hij is nu mist geworden en samen met de andere mistige druppels vormt hij een grote wolk. De wolk drijft door de wind naar het land. Druppie vindt de vliegreis wel prettig.

Maar als ze boven de bergen komen wordt het steeds kouder in de wolk. De mistige druppels bevriezen gewoon! Ze veranderen in sneeuw. Maar sneeuw is zwaar. Eén voor één vallen de vlokken naar beneden. Ook Druppie valt. Brrr, wat is het koud op die berg, zeg! Er ligt dan ook een heleboel sneeuw. Tijdens zijn reis heeft Druppie een schitterend uitzicht en dan landt hij zacht bovenop zijn vriendjes die al beneden zijn. De sneeuwvlokken worden samengeperst door de sneeuwvlokken die bovenop hen vallen. Druppie begint steeds meer op een ijsklontje te lijken.

Het duurt een hele tijd voor Druppie weer verandert in een waterdruppel. Pas als het zomer wordt en de zon fel begint te schijnen, smelt de sneeuw. De vlokken veranderen weer in waterdruppels en stromen met elkaar naar beneden. Het beekje waar de druppels in zwemmen, komt uit in een grote rivier. Druppie vind het wel prettig dat al dat woeste geklots nu over is. Langzaam, maar zeker is Druppie met zijn vriendjes naar de zee toegestroomd. Daar komt de rivier in uit. Eindelijk is Druppie weer op de plek waar hij begon met zijn reis. Maar niet voor lang...Want de zon gaat weer schijnen en het hele verhaal begint opnieuw. Wie weet komt Druppie nu wel als regendruppel in het oerwoud terecht. Of gaat hij als hagelsteen naar beneden. En heel misschien kom jij hem een keer tegen in een glas water!

12. Hoeveel alinea's heeft deze tekst?

.....